

Oponentský posudek doktorské disertace

Autor: **Mgr. Petr Gibas, PhD.**

Téma: **Representation, process, experience:
(post)industrial landscape in anthropological-geographical perspective**

Vysoká škola: **Univerzita Karlova v Praze**

Fakulta humanitních studií

Rok: **2016**

Popis práce

Předložená doktorská disertace Petra Gibase je anglicky napsaný ucelený text, což je dnes – v době stále častějšího předkládání souboru publikací – již téměř menšinová forma kvalifikační práce. Je složena ze tří částí: první je teoretická, druhá obsahuje vlastní výzkum a třetí, krátká závěrečná část obsahuje závěry. V práci je celkem 7 kapitol. První část je složena ze tří kapitol: první obsahuje teorii krajiny, druhá zkoumání krajiny (popis metod) a třetí kontextualizaci krajiny. Druhá část je také složena ze tří kapitol, věnovaných analýze jednotlivých průmyslových českých měst: Ostravy, Kladna a Mostu a závěrečná kapitola tvoří samostatnou část závěrů. K textu je připojen obsáhlý seznam použité literatury, přílohy v ní nejsou. Celá práce má úctyhodných 313 str.

Rozbor předností a nedostatků práce

Přednosti:

Práce Petra Gibase je obecně zaměřena na téma „krajiny“, které je nejen kulturně-antropologické, ale má svůj význam i pro jiné obory – přinejmenším pro geografii, když bych chtěl mluvit pouze jménem svého oboru. Pro geografii – a to jak pro fyzické, tak i pro sociální – je krajina dokonce jedním z klíčových pojmů, na němž se jejich zájem často společně koncentruje i v případech, kdy jde o značně se navzájem lišící specialisty dílčích geografických disciplín. Ke krajině se také mohou zasvěceně vyjadřovat i představitelé dalších oborů, jako např. geologie, biologie, ekologie, architektury apod.

Interdisciplinarita textu je dána nejenom poměrně širokou tematikou postindustriální krajiny, ale i tím, že tato práce významně zasahuje do teorie vědy, tedy tzv. „philosophy of science“, jak je tato disciplína označovaná v anglojazyčné vědecké literatuře. Autorovy koncepty vycházejí z obecnějších vědeckých teorií a jeho práce je tak součástí dnešních vědeckých paradigmat.

Struktura disertace je velmi uvážlivě sestavena. Jednotlivé části textu na sebe logicky navazují a dohromady vytvářejí přirozený celek. Text je čtivý, stylisticky vyčištěný a obdivuhodné na něm je i zvládnutí angličtiny.

Práce s literaturou patří k významným přednostem této disertace. Seznam literatury je úctyhodný a jeho interdisciplinární charakter odpovídá zaměření celého textu. Citované publikace jsou převážně zahraniční, což dokládá autorovy jazykové znalosti a dobrou orientaci ve světové literatuře. Geografických titulů je na seznamu tolik, kolik jsem jich čekal, a jména autorů jsou pro dané téma relevantní (uznávání klasici oboru jako Yi-fu Tuan, Doreen Massey a Gilian Rose, stejně jako nadějný představitel nové generace John Wylie). Také kulturně-antropologická a další literatura jsou dostatečně zastoupeny – i když tuto část bibliografie si už netroufám tak kompetentně hodnotit, jako literaturu geografickou.

Nedostatky:

Jedním z hlavních pojmů této disertace je slovo „repräsentace“. Je to dokonce první slovo v názvu a díky tomu bude dost možná celá disertace spojována především s ním. Disertace je napsána anglicky, a proto „representation“ nepůsobí rušivě ani nezavdává důvod k odlišným interpretacím. Je škoda, že autor nevěnoval alespoň trochu pozornosti problému překladu tohoto pojmu do češtiny. Slovo „repräsentace“ v češtině nemá přesně ten význam, jaký má v angličtině, což se ukazuje např. při pokusech o překlad některých klíčových děl současné humánní geografie jakým nepochybně je „Non-representational theory“ významného britského geografa Nigela Thrifta. Jelikož v poslední době pojem „repräsentace“ čím dál víc proniká i do české vědy, je nasnadě, že jeho význam a používání bude nutno upřesnit. Autor mohl k tomuto spíše překladatelskému problému přispět, ale nepokusil se o to.

Pokud jde o přehled publikací věnovaných průmyslové krajině, čekal bych v něm alespoň zmínku o Ústavu ekologie průmyslové krajiny ČSAV, který existoval v Ostravě letech 1977-1993 – i když jeho zaměření nesledovalo cíle, které ve své disertaci sleduje Petr Gibas.

Význam dosažených výsledků pro rozvoj vědy

Obohacení teoretického konceptu krajiny z interdisciplinárního pohledu je nesporně největším přínosem této disertace pro rozvoj vědy. A to i s vědomím, že některé přístupy autora mohou být sporné nebo diskutabilní. Diskusi nad touto prací lze dokonce téměř s jistotou předvídat. A pokud k ní doopravdy dojde a tato práce bude podnětem seriózní výměny názorů geografů, kulturních antropologů, sociologů a představitelů dalších vědních oborů, nemůže jít o práci bezvýznamnou.

Disertace obsahuje dost informací ze tří našich postindustriálních center, které mohou být většinou odborníků považovány za typické nebo dokonce nejvýznamnější příklady tohoto typu krajiny. To bude nesporně zajímavé pro všechny, kteří se postindustriální krajinou zabývají – a to nejenom u nás, ale i v zahraničí. Zahraniční impakt lze očekávat nejenom díky tomu, že je text napsán v angličtině, ale i proto, že ctí zásady psaní odborných textů běžné ve světě s nejvyšší úrovní současné vědy.

Aktuálnost obsahu disertace

Nejlepším dokladem toho, že téma krajiny je v současnosti velmi aktuální, je mj. seznam literatury, jehož objem a chronologie publikovaných děl potvrzují, že se nejružnějšími

přístupy ke krajině – a zejména k té postindustriální – zabývá i řada dalších vědců na celém světě, včetně těch opravdu špičkových.

Zhodnocení vědeckých metod použitých v disertaci

Metodologicky je práce neobyčejně koncepční. Autor si vybral tři průmyslová města a každé z nich analyzoval jinou metodou. Pro Ostravu zvolil vizuální typ diskurzivní analýzy, Kladno zkoumal obsahovou analýzou a v Mostě použil fenomenologický terénní průzkum. Výběr každé z těchto metod autor disertace řádně zdůvodnil a jak vyplývá z jeho závěrů, tento postup se v jeho případě osvědčil. Umožnil mu vystihnout jedinečné prvky každého ze zkoumaných postindustriálních českých měst a pomohlo mu to také dospět k zobecňujícím závěrům.

Jistá pochybnost však v tomto ohledu přetrvává: opravdu bylo nutné každé ze zkoumaných měst analyzovat jinou metodou, i když rozdíly mezi nimi nejsou příliš velké? Nedošlo zde k jisté ztrátě srovnatelnosti a oslabení relevance závěrů? Není roztržštění metod jen snahou autora prokázat, že je metodologicky dobře vybaven?

I přes výše uvedenou pochybnost, anebo právě díky ní lze říci, že autor této disertace při jejím zpracování opravdu prokázal velmi dobrou metodologickou přípravu, a to je slibné zejména z hlediska jeho očekávaného dalšího odborného růstu.

Závěr

Předložená disertace je nesporně vyvrcholením dosavadní vědecké práce Petra Gibase. Splňuje všechny požadavky kladené na doktorské disertace na Karlově univerzitě a má svůj význam jak v českém, tak především v mezinárodním kontextu. Její nedostatky jsou oproti přednostem zanedbatelné a nesnižují nijak výrazně její vědeckou hodnotu. Proto doporučuji tuto práci přijmout k obhajobě a po jejím úspěšném průběhu navrhnout autorovi jmenování doktorem v oboru kulturní antropologie.

Rychvald, 24. května 2016

Prof. RNDr. Tadeusz Siwek, CSc.
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity
tadeusz.siwek@osu.cz